

Відділ освіти виконавчого комітету Бібрської міської ради
Любешківська філія Бібрського опорного ліцею
ім. Уляни Кравченко

***Технології критичного
мислення в Новій українській
школі***

2022 р

Гірняк І.В. Технології критичного мислення в Новій українській школі
Любешківська філія опорного Бібрського ліцею ім. Уляни Кравченко. – с. 63

Посібник містить технології критичного мислення, що допоможуть зробити освітній процес різноманітним та ефективним та пропонуються методи, прийоми та стратегії до певного етапу уроку. Також у посібнику описано майстер – клас по даній проблемі.

Рецензенти: Тимчишин О.С. – заступник директора з навчально-методичної роботи Бібрського опорного ліцею ім. Уляни Кравченко;

Мельник М.Д. – відповідальна за методичний супровід «початкової освіти та ГПД»;

Стасюк О.М. – голова методичного об'єднання учителів початкових класів Бібрського опорного ліцею ім. Уляни Кравченко.

Схвалено та затверджено на засіданні методичної ради відділу освіти виконавчого комітету Бібрської міської ради Протокол №

Відповідальна за випуск: Микитів К.С. – спеціаліст I категорії відділу освіти виконавчого комітету Бібрської міської ради

Комп'ютерна верстка: Гірняк І. В.

Зміст

Вступ	4
Розділ 1. Що таке критичне мислення	6
1.1. Мета та завдання технології розвитку критичного мислення	6
1.2. Структура уроку розвитку критичного мислення	8
Розділ 2. Методи та форми роботи з технологій «Критичне мислення»	
2.1. Мозковий штурм	13
2.2. Асоціативний куш	14
2.3. Кластер	15
2.4. Кубування	17
2.5. Знаємо – Хочемо дізнатися – Дізналися	18
2.6. Дискусії	19
2.7. Лист у малюнках	20
2.8. Шість капелюхів	21
2.9. Товсті і тонкі запитання	24
2.10. Щоденник подвійних нотаток	26
2.11. Карта знань	27
2.12. Завдання - пастки	29
Розділ 3. Майстер – клас « Використання технологій критичного мислення на уроках в початкових класах»	31
Висновки	61
Список використаної літератури	63

Вступ

Сучасна школа покликана виробити в кожного здобувача освіти звичку активно брати участь у вирішенні важливих питань життя колективу, вміння формувати, висловлювати і відстоювати свою думку, поважати думку інших людей.

Готувати молодь до умов сучасного життя неможливо шляхом бездумного і безпосереднього засвоєння встановлених істин.

Щоб виховати навички спілкування та співробітництва, навчити маленького школяра вчитися, вчитель має докорінно змінити зміст своєї діяльності. Тепер головне завдання не «донести», «пояснити», «показати» учням, а організувати спільний пошук розв'язання завдання, яке постало перед ними. Нові умови навчання потребують вміння вислухати всіх бажаючих з кожного питання, встати на позицію кожного учня, щоб зрозуміти логіку його міркування і знайти вихід з постійно мінливої навчальної ситуації, аналізувати відповіді, пропозиції дітей і непомітно вести їх до вирішення проблем.

Тому удосконалення освітнього процесу вимагають від учителя не пасивного засвоєння здобувачами освіти знань, а активного формування їх мислення, зокрема критичного.

Під критичним мисленням розуміють здатність людини (природну чи сформовану) до самостійної оцінки: явищ навколишньої дійсності, інформації, наукових знань, думок і тверджень інших людей; уміння бачити їх позитивні й негативні сторони, а також прагнення до кращого, більш оптимального розв'язку проблем, завдань, до перегляду існуючих стереотипів, традицій.

У педагогічній літературі останніх років, як вітчизняній, так і в зарубіжній, підкреслюється значення критичного мислення для розвитку суспільства і для самої людини. Так, О.В. Тягло наголошує, що критичного

мислення можна і треба вчити. «Його культуру слід цілеспрямовано і терпляче вирощувати на всіх рівнях, починаючи з першого класу школи, потім – у вищому навчальному закладі та різних інструментах післявузівської освіти».

Вчені ставили питання про розвиток уміння самостійно осмислювати навчальний матеріал, виконувати нестандартні завдання, робити власні висновки, помічати як власні помилки, так і помилки своїх однолітків. Це свідчить, що певні риси критичного мислення можна і необхідно розвивати в початкових класах. Ігнорування ж такого положення значно ускладнює цю проблему в старших класах.

Є чимало досліджень, автори яких тією чи іншою мірою обґрунтовують важливість та визначають можливості розвитку окремих ознак критичного мислення навіть у молодшому шкільному віці.

Особливими ознаками критичного мислення молодших школярів є :

- незалежність мислення;
- відносна самостійність думок;
- протистояння до навіювання думок, зразків поведінки, вимог інших;
- критичне ставлення до себе, виявлення власних помилок та адекватне ставлення до них;
- пошукова спрямованість мислення прагнення до знаходження кращих варіантів вирішення начальних завдань;
- вміння брати участь в діалоговій взаємодії.

В основі критичного мислення лежить постановка питання та з'ясування проблем, тому що вміння розв'язувати проблеми та шукати відповіді на питання – це шлях до досягнення успіху в подальшому житті.

Мислення може бути критичним тільки, коли воно має індивідуальний характер.

Ознакою сформованості критичного мислення є вміння аргументовано висловлювати власну думку, а також доводити певні переконання

Розділ 1. Що таке критичне мислення

«Не думки потрібно вивчати, а вчитись думати»

І. Кант

Зазвичай ми ставимося до процесу мислення так, ніби це щось саме собою зрозуміле та природне — як дихати чи кліпати очима. При цьому більшість з нас майже не використовують можливості, які закладені в цій дивовижній людській здатності. Насправді ж мислення можна і необхідно постійно вдосконалювати, тренувати так, як тренуються, наприклад, спортсмени чи музиканти. Бо людина — єдина істота в світі, яка може мислити критично. І саме школа — це ідеальне середовище для його розвитку.

Критичне мислення є особливим типом мислення, який бажано вирізняти серед інших ментальних процесів. Очевидно, що просте запам'ятовування не є критичним мисленням. Запам'ятовування - найважливіша розумова операція, без якої навчальний процес є неможливим, проте воно кардинально відрізняється від критичного мислення. У комп'ютера пам'ять набагато краща, ніж у будь-кого з нас, однак ми розуміємо, що його здатність запам'ятовувати ще не є мисленням. Його також не варто плутати з розумінням складних ідей. Коли ми працюємо над розумінням чужої ідеї наше власне мислення пасивне — ми лише сприймаємо те, що створив хтось інший.

1.1 Мета та завдання технології розвитку критичного мислення

*«Говорити не думаючи — все одно,
що стріляти не прицілюючись»*

М. Сервантес

Мета технології розвитку критичного мислення — розвиток мисленнєвих навичок учнів, які необхідні як у навчанні, так і в повсякденному житті; формування особистості, готової до життя у світі, що постійно змінюється, здатної до аналізу та осмислення інформації, різних сторін процесів і явищ, навчання та самовдосконалення, прийняття ефективних рішень.

Технологія розвитку критичного мислення націлена на формування таких освітніх навичок:

- використовувати такі мисленнєві операції як аналіз, синтез, оцінювання в роботі з різними джерелами інформації;
- ефективно здійснювати пошук інформації, використовуючи різні джерела, структурувати, систематизувати та критично оцінювати її;
- ставити запитання різних типів і відповідати на них, виходячи з особливостей джерела інформації або ситуації;
- відрізняти факти від думок, виявляти спрямованість і необ'єктивність інформації;
- знаходити, розуміти і оцінювати аргументи в текстах і висловлюваннях інших людей;
- будувати власні аргументи й оцінювати їх, використовувати контраргументи і спростування;
- конструювати тексти різних видів в усній та письмовій формах;
- брати участь у дискусіях та дебатах, ефективно відстоюючи свою позицію;
- брати на себе відповідальність;
- будувати конструктивні взаєностосунки з іншими людьми;
- приймати обґрунтовані, виважені рішення, а значить бути успішним.

Очікуваний результат застосування технології розвитку критичного мислення:

- здатність особистості долати в собі схильність до однозначно-догматичного сприйняття світу;
- навички аналізувати ту чи іншу проблему з різних боків;
- навички користуватися інформацією з різних джерел, відрізняючи об'єктивний факт від суб'єктивної думки про нього;
- навички логічного, обґрунтованого мислення;
- навички адекватно визначати причини, передумови та наслідки наявних проблем;
- готовність докладати зусилля для практичного подолання проблем;
- навички працювати в колективі, комунікативність;
- навички прийняття виважених рішень тощо.

Таким чином, технологія розвитку критичного мислення — це універсальна, інтерактивна, «надпредметна» технологія, яка може використовуватись вчителями різних предметів у навчальному процесі.

1.2. Структура уроку розвитку критичного мислення

Знати свою науку вчителю, звичайно, необхідно, але, крім цього, потрібно ще володіти ключем до розуму і серця своїх вихованців. І хто не володіє цим даром природи, той повинен його шукати в сучасній педагогіці й методиці

К. Лебединцев

Особливістю педагогічної технології розвитку критичного мислення є спеціальна структура уроку, що є обов'язковою, алгоритмічною, повторюваною. До речі, така структура є обов'язковою і під час використання інших інноваційних технологій, наприклад, інтерактивної, проектної тощо.

Урок розвитку критичного мислення включає три фази: *виклик; осмислення; рефлексія*. Розглянемо їх.

- **I фаза - «Виклик».**

Її ціль — формування особистого інтересу для отримання інформації. Здобувачі освіти мають подумати та розповісти іншим (за допомогою індивідуальної, парної, групової роботи, спільних прогнозувань, озвучування проблемних питань тощо) про те, що вони знають з обраної теми для обговорення — так отримані раніше знання усвідомлюються і стають базою для засвоєння нових. Задача вчителя на цьому етапі — узагальнити знання дітей, допомогти кожному визначити «своє особисте знання» і основні цілі для отримання нових.

- **II фаза - «Осмислення».**

Здобувачі освіти знайомляться з новою інформацією. При цьому вони мають відслідкувати своє розуміння і записувати у вигляді запитань те, що вони не зрозуміли — для того, щоб пізніше заповнити ці «білі плями». Ознайомлюючись з інформацією кожен школяр має усвідомити, які орієнтири, фрази, слова допомогли йому зрозуміти інформацію, а які, навпаки, заплутували. Головний принцип етапу осмислення — вчитель має давати дітям право та установку на індивідуальні пошуки інформації з подальшим груповим обговоренням, аналізом та закріпленням.

- **III фаза — «Рефлексія».**

Здобувачі освіти мають розмірковувати; обдумати те, що вони дізналися та як включили нові знання в свої уявлення; обговорити, як це змінило їхні думки, бачення, поведінку тощо.

Ці фази успішно трансформовані сучасними педагогами у *п'ять основних етапів уроку критичного мислення*.

Перший етап уроку - розминка.

Найчастіше урок починається з розминки, яка заміняє так званий організаційний момент. Головна функція розминки — створення сприятливого психологічного клімату на уроці, ситуації успіху.

Розминка може бути використана:

- для знайомства учасників навчання один з одним;
- для об'єднання тих, хто навчається разом;
- для активізації емоційної, розумової діяльності, зосередження на конкретному навчальному предметі на початку кожного заняття.

Під час розминки можна використовувати такі методичні прийоми як:

1) *радість класу* — емоційний відгук на навколишній світ, на успіх учня;

2) *лінія горизонту* — успіх підхоплюється, пропонуються завдання вищого рівня, відсовуючи лінію успіху;

3) *авансування* — найменший успіх представляється як дуже важливий результат.

Другий етап уроку - обґрунтування навчання.

Етап передбачає постановку мети уроку, розвиток внутрішньої мотивації до вивчення конкретної теми та предмета в цілому.

Навчальний матеріал засвоюється краще та швидше, якщо здобувачі освіти розуміють його конкретну практичну значущість для кожного з них, чітко знають, що вимагатиметься від них на уроці.

Третій етап уроку - актуалізація опорних знань і вмінь.

Кожен урок розпочинається з етапу актуалізації, під час якої пропонується здобувачам освіти завдання, що сприяють тому, щоб вони відтворили в пам'яті наявні у них уявлення, знання, вміння, роздумували і задавали запитання з теми, яку починають вивчати. На цьому етапі ефективними є методичні прийоми «*Вірю — не вірю*», «*Закінчи фразу*» тощо.

Четвертий етап уроку - осмислення нового матеріалу.

Цей етап найголовніший, оскільки здобувач освіти сам отримує та аналізує нову інформацію у вигляді тексту, схем, діаграм, таблиць тощо.

Формування та закріплення школярами нових знань і способів діяльності на цьому етапі уроку має відбуватися за допомогою різноманітних методів і прийомів організацій активної самостійної роботи. Обов'язковими є два елементи - індивідуальний пошук здобувачів освіти і обмін ідеями у групах чи загальному колі, причому особистий пошук мусить неодмінно передувати обміну думками.

П'ятий етап уроку - рефлексія.

Етап передбачає усвідомлення того, що було зроблено на уроці, демонстрацію знань та того, як можна застосувати знання. Обов'язковою рисою етапу рефлексії є постановка запитань.

Той, хто вміє мислити,- вміє ставити запитання та відповідати на них!

Рефлексія є одним із особливо значущих етапів уроку розвитку критичного мислення, адже під час рефлексії прояснюється зміст зробленого і підбиваються підсумки знань, що повинні бути засвоєні, і встановлюється зв'язок між тим, що вже відомо, і тим, що знадобиться чи вивчатиметься в майбутньому.

Важливою складовою критичного мислення є мотивація учнів до навчання. Рівень рефлексії завжди впливає на рівень мотивації.

Якщо подивитися на три описані вище фази з точки зору традиційного уроку, то очевидно, що вони не представляють виняткової новизни для учителя. Однак сутність цих етапів є іншою. Також елементи новизни містяться в методах, прийомах і стратегіях, які застосовуються на уроці розвитку критичного мислення.

Розділ 2. Методи та форми роботи з технологій «Критичне мислення»

Одним із основних напрямків розвитку сучасної освіти є використання інноваційних технологій навчального процесу. Технологія, що допомагає здобувачу освіти не тільки засвоїти певний обсяг знань, а й сприяє його розвитку особистісних якостей, є технологія формування та розвитку критичного мислення.

Наведу приклади методів критичного мислення та їх використання на уроках.

2.1. Мозковий штурм

Мозговий штурм – це ефективна та добре відома інтерактивна вправа колективного обговорення, що широко використовується. Вона спонукає виявляти свою уяву та творчість шляхом вираження думок всіх учасників, до поє знаходити декілька рішень щодо конкретної проблеми.

Після чіткого формулювання проблемного питання (його краще записати на дошці) пропоную всім висловити ідеї, коментарі, навести фрази чи слова, пов'язані з цією проблемою. Записуємо усі пропозиції на дошці в порядку їх виголошення без зауважень, коментарів чи запитань. Звертаємо увагу на такі моменти:

- Під час «висування ідей» не пропускайте жодної.
- Необхідно заохочувати всіх до висування якомога більшої кількості ідей.
- Кількість ідей слід заохочувати.
- В остаточному підсумку кількість породжує якість.
- В умовах висування великої кількості ідей учасники штурму мають можливість пофантазувати.
- Спонукайте всіх учнів розвивати або змінювати ідеї інших.

- Об'єднання або зміна висунутих раніше ідей часто веде до висунення нових, що перевершують первинні.
- На закінчення обговоріть та оцініть запропоновані ідеї.

Цю вправу доцільно використовувати на етапі мотивації навчальної діяльності.

Українська мова. Розвиток мовлення. Рекламна листівка. Досліджую медіа. Опис маршруту екскурсії. 2 клас (фрагмент уроку).

Пройшовши квест і прочитавши слово Київ, оголошую проблемне питання.

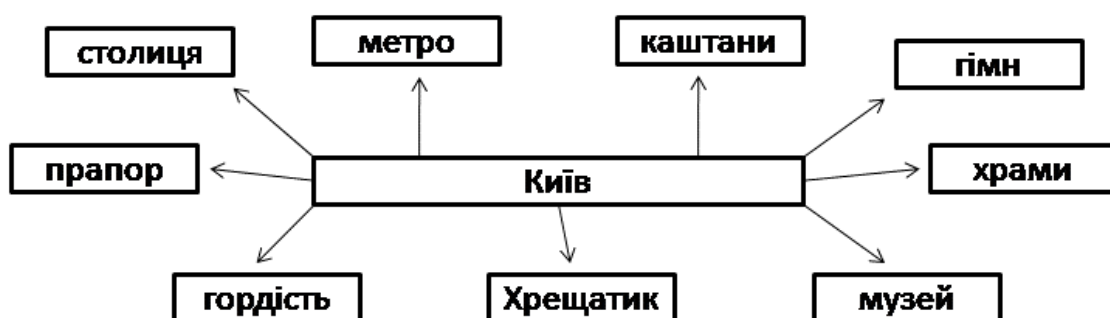
Проблемне питання:

- Що ви знаєте про Київ?

2.2. Асоціативний куц

Асоціативний куц – це вправа, під час проведення якої вчитель визначає одним словом тему, над якою буде вестися робота, а здобувачі освіти називають усе, що виникає в пам'яті стосовно цього слова.

Українська мова. Розвиток мовлення. Рекламна листівка. Досліджую медіа. Опис маршруту екскурсії. 2 клас (фрагмент уроку).

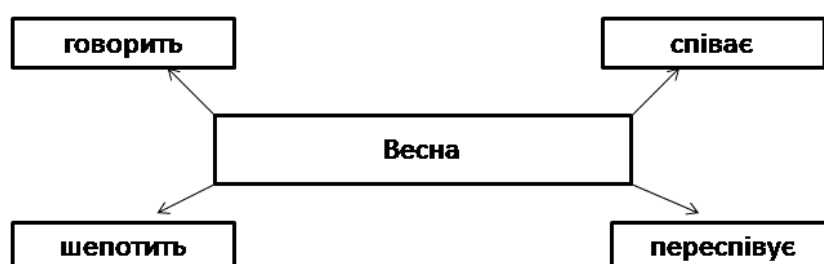

Повідомлення теми уроку можна провести «Асоціативним куцем»

Українська мова. Що я знаю/умію? Узагальнення знань з теми «Дієслово» 3 клас (фрагмент уроку).

-Послухайте вірш. Складіть «Асоціативний куц» про дії весни.

Стояла я і слухала весну,
 Весна мені багато мені говорила,
 Співала пісню дзвінку,
 То знов таємно тихо шепотіла
 Вона мені співала про любов,
 Про молодощі, радощі, надії,
 Вона мені переспівала знов
 Те, що мені співали мрії.

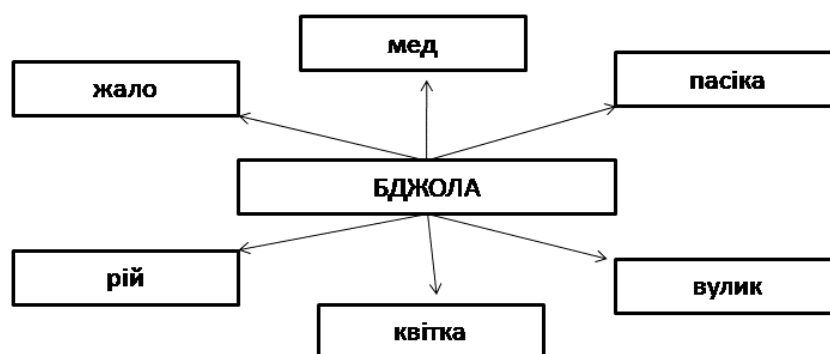

На етапі закріплення вивченого матеріалу можна провести дану вправу (діти працюють в малих групах)

Українська мова. Головні слова в реченні. 2 клас (фрагмент уроку).

Опрацювання змісту тексту вірша Г. Бойка « Прилетіла бджілка»

- а) вправа « Сенкан»;
- б) вправа « Квест»;
- в) вправа « Асоціативний кущ»

2.3.Кластер

Термін «кластер» перекладається з англійської «cluster» – рій, гроно, накопичення. Послідовність дій при складанні «грона» логічна й проста.

Посередині класної дошки або чистого аркуша пишеться ключове слово або речення, що є головним у розкритті теми, ідеї.

Далі навколо записуються інші слова чи пропозиції, які висловлюють факти, ідеї, образи, відповідні для обраної тематики.

По мірі запису всі нові елементи з'єднуються прямою лінією з ключовим поняттям. Кожен «супутник», у свою чергу, теж має «супутників» - так встановлюються нові логічні зв'язки між поняттями.

Кластер можна використовувати на різних етапах уроку:

На стадії виклику – для активізації пізнавальної діяльності.

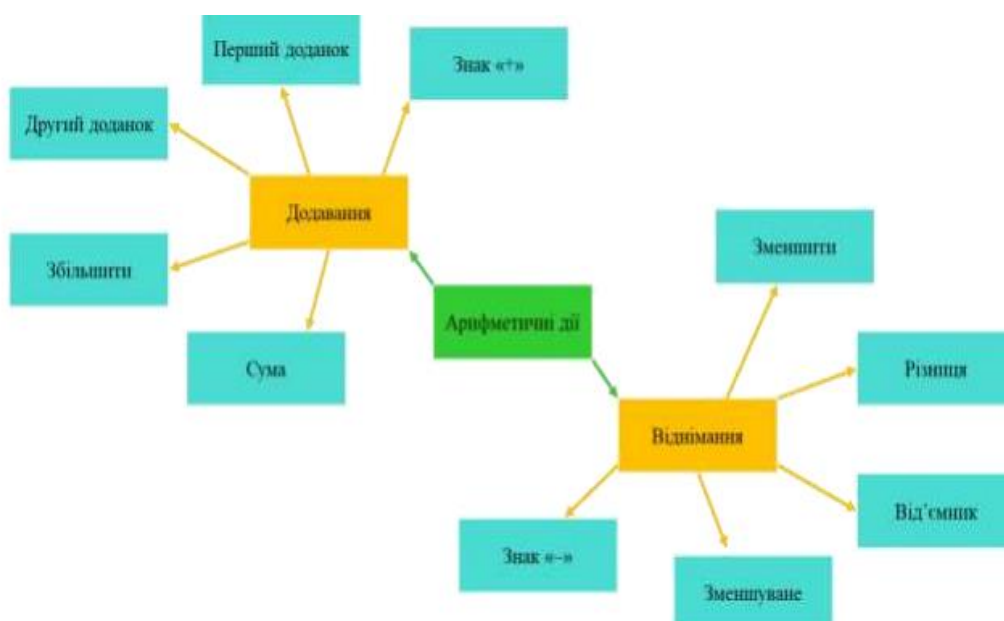
На стадії осмислення – для систематизації навчального матеріалу.

На стадії рефлексії – для підведення підсумків

Математика. Узальнення і систематизація знань. Завдання від Бджілки. 1 клас. (фрагмент уроку)

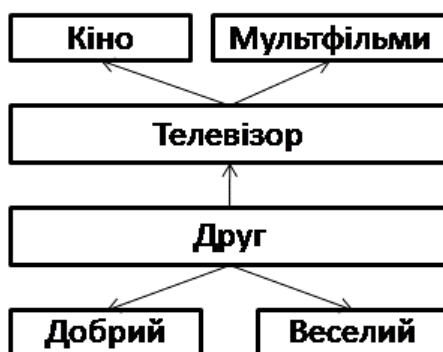
Дану вправу проводжу на стадії виклику

- Пригадаємо і запишемо відомості про дію додавання та дію віднімання.

Українська мова. Букви Д і д. Письмо великої букви Д. Вірш. Заголовок. Головна думка. Розвиток зв'язного мовлення: підримуємо діалог з другом. 1 клас (фрагмент уроку).

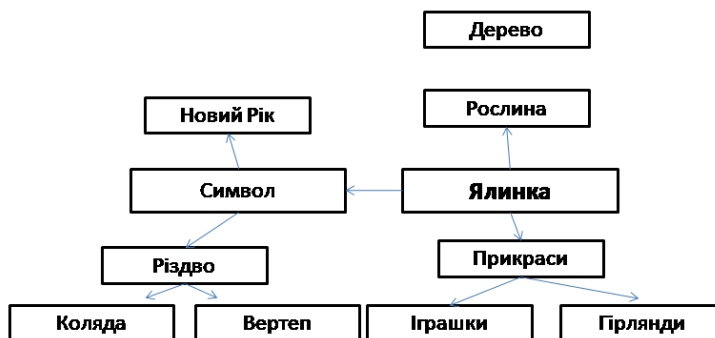
- Отже, ви прочитали діалог подруг. Чи справжні вони подруги?
- З ким дружила Катруся?

У 1 класі вправу «Кластер» проводила на стадії рефлексії.

Я досліджую світ. Тиждень 15. Тема. Зимові свята. (фрагмент уроку).

- Що ви можете сказати про ялинку сьогодні?

2.4. Кубування

Кубування – метод навчання, який полегшує розгляд різних аспектів теми. Застосовується на етапах актуалізації чи усвідомлення змісту.

Цей підхід передбачає використання кубика, на гранях якого написано вказівки: «Опишіть», «Порівняйте», «Назвіть асоціації», «Проаналізуйте», «Знайдіть застосування», «Запропонуйте аргументи «за» або «проти».

Метод можна використати на будь-якому уроці.

Математика. Числа 1-8. Креслення відрізків. Мода. 1 клас (фрагмент уроку).

На партах у дітей кольорові стрічки.

Паперовий кубик, на гранях якого написані запитання, діти кидають по черзі.

Описати (колір, форму, розмір) стрічки.

Порівняти (яка з них найдовша? Яка коротша? На що схожа?).

Встановити асоціації (чому ви так думаєте?).

Проаналізувати (з якого матеріалу, де ви могли бачити та на кому? Давайте виміряємо їх довжину).

Знайди застосування (де може бути застосовано?).

Аргументи «за» і «проти» («я можу використати на уроці письма» - ні, бо нею писати не можна і т.д).

Українська мова. Фрагмент уроку у 2 класі: опис метелика за малюнком.

Опишіть: метелик великий чи маленький? (Він різнокольоровий чи ні? Якої форми? Запишіть речення.

Назвати асоціації: на що схожий? Запишіть речення.

Порівняйте, що спільного у метелика і бантика? Запишіть речення.

Низвіть чим відрізняється метелик від бантика? Запишіть речення.

В дітей вийшов такий твір.

Метелик маленький різнокольоровий. Він має симетричну форму, схожий на бантик. Метелик і бантик яскраві, оригінальні. Метелик частина живої природи, він корисний для неї. Бантик прикрашає одяг людини.

2.5. Знаємо-Хочемо дізнатися – Дізналися

Одним з дієвих методів критичного мислення є метод "Знаємо – Хочемо дізнатися – Дізналися".

Його суть полягає в тому, що потрібно заповнити таблицю.

У першій колонці необхідно записати все, що вам відомо про тему.

Далі потрібно відповісти, що цікаво, корисно, потрібно чи варто дізнатися з обраної теми та заповнити другу колонку.

Після ознайомлення з темою заповнюється колонка про те, що дізналися.

Після цього підбиваються підсумки та робляться висновки з усіх трьох колонок.

Я досліджую світ. Тиждень 29. Тема. Світ тварин. 1 клас. (фрагмент уроку)

День 1. Які бувають тварини?

Етап рефлексії.

Знаємо	Хочемо дізнатися	Дізналися
Комахи	Де живуть?	У вулику
Дає мед	З чого роблять мед?	З нектару
Сім'я - рій	Що роблять взимку?	Збиваються в великий клубок та гріють одна одну теплою власних тіл

2.6. Дискусія

Досить актуальним на сьогодні методом формування критичного мислення є різні види дискусії.

Дискусії дозволяють ефективно розв'язувати проблеми через самовираження, вчитися аналізувати ситуацію, добирати аргументи для розв'язування проблеми, розвивати комунікативні навички.

Щоб дискусія була відвертою й демократичною, необхідно створити в класі атмосферу довіри та взаємоповаги. Учні повинні знати правила ведення дискусії:

- висловлюватися слід по чергово;

- не можна перебивати того, хто говорить;
- критикувати слід ідеї, а не осіб, які їх висловлюють;
- необхідно поважати всі висловлені думки (позиції);
- сміятися можна лише над жартами;
- не можна змінювати тему дискусії.

Однією з стратегій дискусії є **шкала ставлень « Так – ні»** - це стратегія, яка допомагає з'ясувати ставлення здобувачів освіти до певної проблеми та організувати дискусію в класі.

Можна застосовувати на будь-якому етапі уроку.

Я досліджую світ. Тиждень 13. Тема. Зимова мозаїка. 1 клас (фрагмент уроку).

Питання для дискусії: як ви вважаєте, зима найкраща пора року?

Аргументи дітей. Запис у дискусійну таблицю.

Зима – найкраща пора року

Так	Ні
Катаємося на санчатах	Скорочується день
Граємо в сніжки	Йде часто сніг
Ходимо на ковзанку	Небо похмуре
З неба падають чарівні сніжинки	Стає дуже холодно

2.7. Лист у малюнках

Стратегія «Лист у малюнках» дає можливість здобувачам освіти висловити своє ставлення до певних явищ або подій, до вивченого матеріалу за допомогою малюнка.

Алгоритм роботи:

- Намагайся намалювати те, що хотів сказати при роботі над матеріалом;

- Власні враження, відношення до подій перенести на аркуш паперу.

Я досліджую світ. Тиждень 15. Тема «Подарунки» М. Ходань «Подарунки від Святого Миколая» 1 клас (фрагмент уроку).

Здобувачі освіти за допомогою малюнка висловлюють свої емоції після прослухання оповідання «Подарунки від Святого Миколая», а після обговорюють саме оповідання та дитячі малюнки.

Приклади малюнків.

2.8. Шість капелюхів

Стратегія «Шість капелюхів» передбачає поділ учнів на команди, кожна з яких отримує капелюх певного кольору. В основі технології лежить принцип таксономії та шести рівнів навчальних цілей (знання – розуміння – застосування – аналіз – синтез – оцінка).

Білий капелюх: інформація

Детальна і необхідна інформація. Тільки факти. Яка ще необхідна інформація?

Використовується для того, щоб спрямувати увагу на інформацію.

У цьому режимі мислення нас цікавлять лише факти. Ми задаємося питаннями про те, що ми вже знаємо, яка ще інформація нам необхідна і як нам її отримати.

Жовтий капелюх: логічний позитив

Символічне відображення оптимізму.

Дослідження можливих успіхів і позитивних сторін.

Переваги. Чому це спрацює?

Вимагає переключити свою увагу на пошук переваг і позитивних сторін ідеї, яка розглядається.

Чорний капелюх: критика

Застерігає і змушує думати критично. Що може статися поганого або що піде не так? Обережність.

Дозволяє дати волю критичним оцінкам, побоюванням й обережності. Вона захищає нас від нерозважливих і непродуманих дій, вказує на можливі ризики і підводні камені. Користь від такого мислення безсумнівна, якщо, звичайно, нею не зловживати.

Червоний капелюх: почуття та інтуїція

І не намагайтеся їх пояснити. Які почуття в мене виникають?

У режимі червоного капелюха в учасників (якщо це колективне обговорення) є можливість висловити свої почуття та інтуїтивні здогади щодо питання, яке обговорюється, не вдаючись у пояснення про те, чому це так, хто винен і що робити далі.

Зелений капелюх: креативність

Зосередження на творчості, альтернативних рішеннях, нові можливості та ідеї. Це можливість висловити нові поняття та концепції.

Перебуваючи під зеленим капелюхом, ми придумуємо нові ідеї, модифікуємо вже існуючі, шукаємо альтернативи, досліджуємо можливості, взагалі, даємо креативності зелене світло.

Синій капелюх: управління процесом

Керування розумовими процесами. Гарантія дотримання всіх шести капелюхів.

Синій капелюх відрізняється від інших капелюхів тим, що він призначений не для роботи зі змістом завдання, а для управління самим процесом роботи. Зокрема, його використовують на початку тематичного тижня для визначення того, що належить зробити, і в кінці, щоб узагальнити досягнуте і поставити нову мету.

Особливості організації:

Принцип організації інтелектуальної діяльності в режимі технології «Шість капелюхів мислення» полягає в тому, що кожен учасник або група учасників у процесі обговорення проблеми «одягає» капелюх певного кольору і мислить так, як «вимагає» колір одягнутого капелюшка.

Яка послідовність «приміряння» капелюхів?

Першим слід вислухати. Білий капелюх – життя вимагає передовсім ознайомлення з інформацією про предмет обговорення.

Останнім потрібно вислухати Синій капелюх.

Після Чорного варто надати слово Жовтому – це урівноважить думки й оцінки.

Послідовність «виступів» капелюхів іншого кольору підкаже активність учасників обговорення.

Послідовність визначається виходячи зі змісту завдання або проблеми, що необхідно вирішити

Цікавим буде використання технології «Шість капелюхів» під час вивчення теми **«Народні свята»**. Так, під час вивчення традиції святкування Святвечора та Різдва клас можна поділити на команди . **Команда в білих капелюхах** готує розповідь про свято в цифрах і фактах (католики святкують народження Христа 25 грудня, а православні – 7 січня за юліанським календарем; у Святвечір готують 12 страв).

Команда в жовтих капелюхах розповідає про головні різдвяні традиції в Україні (готування у Святвечір пісних страв, святкування вдома з родиною, колядування тощо).

Команда в чорних капелюхах буде акцентувати увагу на походженні різдвяних традицій і звичаїв (багата вечеря на Святвечір – це звіт і подяка за добробут у минулому році).

Здобувачі освіти в червоних капелюхах розповідають про різдвяний настрій та емоції (свято важливе, урочисте, у домі спокій і злагода).

Команда в зелених капелюхах підкреслює позитивні моменти досліджуваної теми (напередодні святкування люди наводили лад у домі та господарстві, мирилися з ворогами, бажали один одному добробуту, здоров'я та щастя).

Діти в синіх капелюхах підводять підсумки всього сказаного (Різдво – давнє сімейне свято, пов'язане з релігійними віруваннями) . Напередодні заняття потрібно дати здобувачам освіти спеціально підібраний текст про Святвечір і Різдво для ознайомлення. З його допомогою діти зможуть виконати завдання.

2.9. Товсті і тонкі запитання

Цю вправу доречно застосовувати на будь-якому етапі уроку.

«Товсті і тонкі питання» - це спосіб організації взаємоопитування здобувачів освіти за темою, при якому «тонке» питання передбачає репродуктивну однозначну відповідь (частіше це «так» або «ні»), а «товсте» (проблемне) вимагає глибокого осмислення завдання, раціональних міркувань, пошуку додаткових знань і аналіз інформації.

На уроці техніка представляється у вигляді таблиці, яку діти заповнюють і озвучують один одному з метою отримання відповідей на поставлені запитання:

«Тонкі» питання

Хто?

«Товсті» питання

Дайте три пояснення, чому ...?

Що?

Коли?

Як звали ...?

Чи було ...?

Поясніть, чому ...?

Чому ви думаєте... ?

Чому ви вважаєте ...?

Що якщо... ?

Чи згодні ви... ?

Українська мова . Письмо букв, складів, речень. Робота з дитячою книжкою: читаю казки, у яких лисиця – головний герой. 1 клас.(фрагмент уроку)

Етап осмислення матеріалу.

«Тонкі» запитання	«Товсті» запитання
<p>Назвіть героїв казки. Якою була Лисичка? Яким був Журавель? Чим пригощала Лисичка Журавля? Чим пригощав Журавель Лисичку? Чи почали дружити Журавель і Лисичка?</p>	<p>Чому не вдалося подружитися Лисичці з Журавлем? Як ви гадаєте, чи багато друзів у Лисички? Чому ви так вважаєте?</p>

2.10. Щоденник подвійних нотаток

Стратегія надає можливість здобувачам освіти поміркувати над текстом, дискутувати, викладати власні думки на папері, ставити собі запитання під час читання, пов'язувати матеріал зі своїм життєвим досвідом. Методику можна використовувати під час роботи з художнім текстом, на етапі уроку, коли з'ясовується особистісне ставлення учня до прочитаного.

Алгоритм роботи:

- здобувачі освіти ділять сторінку зошита навпіл;
- під час читання заповнюють таблицю: зліва – що саме(персонаж, момент дії...) вразило, справа – чому вразило(які думки викликало, які запитання виникли...);
- здобувачі освіти читають та занотують;
- здобувачі освіти діляться своїми коментарями;

- порівнюють результати роботи (що співпадає, що відрізняється).

Літературне читання. В.Кава «Він живий». 4 клас (фрагмент уроку)

Фраза з тексту	Мої міркування
Там, казала мама, живе дід шило. У нього в руках аж тисяча голок – циганок і ними він штрикає неслухняних дітей, що наближаються до копанки.	Цей фрагмент навіяв мені спогади, як в дитинстві мене лякали Бабаєм.
Посеред копанки безпорадно борсався їжак, а хлопці наввипередки кидали в нього грудки, не даючи пристати до берега.	Мені спало на думку, що діти дуже жорстокі.
Схопив нещасного їжака, притис до грудей.	Я відчула величезну радість, що їжака врятовано.

2.11. Карта знань

Це досить поширена технологія критичного мислення. Карта знань може бути використана для запису даних і сортування відомостей. Вона реалізується у вигляді діаграми, на якій зображені слова, ідеї, завдання або інші поняття, зв'язані гілками, що відходять від центрального поняття або ідеї.

Така карта дозволяє зобразити певний процес або ідею повністю, а також утримувати одночасно у свідомості значну кількість даних, демонструвати зв'язки між окремими частинами, запам'ятовувати (записувати) матеріали та відтворювати їх навіть через тривалий термін.

Алгоритм роботи:

1. Увага на ключове поняття! Оберіть тему тематичного дня. Сформулюйте її одним словом чи словосполученням. Починайте роботу з центру. Напишіть центральне поняття – назву об'єкта чи явища (про які ви будете створювати карту) посередині аркуша. Можна намалювати малюнок до цього поняття.

2. Розпишіть асоціації, або ключові питання, які хочете розкрити у цій темі.

3. Групуйте, об'єднуйте, формуйте тематичні блоки.

4. Вибирайте головну і другорядну інформацію.

5. Конкретизуйте якими формами роботи буде насичений кожен тематичний блок.

Допишуйте нові ідеї. Якщо з'являються нові асоціації, відносьте в подальші гілки карти або заносьте в коментарі навколо об'єктів карти (топиків).

Правило 1. Пишіть стисло. Навколо ключового слова напишіть все, що ви знаєте або те, що спадає вам на думку про об'єкт чи явище, яке розглядаєте. Пишіть власні ідеї одним словом.

Правило 2. Пишіть різними буквами. Для того, щоб краще виокремити інформацію, записуйте її, змінюючи накреслення, розмір, колір букв.

Правило 3. Розфарбовуйте!

У кожного кольору є своє значення, причому часто це дуже індивідуально для кожної людини. Колір може істотно спростити та прискорити сприйняття інформації. Зчитувати інформацію з карти знань буде легше, якщо ви будете розуміти значення кольорів, як і використовуються в

ній.

Правило 4. Малюйте! Зоровий образ запам'ятовується на довгий час, сприймається з максимальною швидкістю, формує безліч асоціацій. Наш мозок влаштований так, що в нас практично миттєво виникає зорова асоціація на будь-яке слово. Ось цю першу асоціацію і намалюйте. Як правило, потім для сприйняття інформації з карти знань вам навіть не потрібно буде читати, що там написано, – досить буде пробігтися по малюнках, і у вас у голові відразу спливе необхідна інформація.

Правило 5. Лінії та стрілки. Встановіть зв'язки між поняттями за допомогою ліній, стрілочок різної довжини, штриховки, кольору, товщини тощо.

Дану карту склали зі здобувачами освіти 1 класу при вивченні чисел та дій з числами.

2.12. Завдання пастки

Ефективними прийомами розвитку критичного мислення здобувачів освіти молодших класів є завдання – пастки.

1. Завдання, що виховують не імітаційну поведінку, критичність мислення.

1.1 Завдання – пастки, що сприяють уважному, критичному сприйманню завдання і можливої відповіді. Учитель формулює завдання і пропонує неправильну відповідь. Наприклад, порахувати кількість звуків у слові **лінь**; визначити кількість слів у реченні. Вислуховуються відповіді

дітей і варіант учителя. Дитина має зіставляти власну відповідь та інших. Серед відповідей можуть бути помилкові. Це забезпечує виховання звички довіряти собі не менше, ніж іншим.

1.2. Завдання-пастки, що розрізняють понятійну і життєву логіку. Наприклад, яке слово довше : весна чи зима, дим чи дім? Чи є родичами слова ягня і вівця, будинок і будівельник. Іноді здобувачі освіти розмірковують, що людина і будинок не можуть бути родичами. Тому дітям необхідно зіставити логіку понятійну і наукову.

1.3. Завдання, що не мають рішення виховують не виконавське ставлення до завдання.

Наприклад, поставте пальчик на схему, що відповідає реченню. У реченні 4 повнозначних слова, а в одній зі схем – 3 слова, в іншій – 5. Здобувачі освіти - виконавці одразу виконують завдання. Вдумлива дитина не знайде відповіді.

2. Завдання, що формують уміння здобувачів освіти запитувати необхідну інформацію.

2.1. Завдання, у яких недостатньо даних.

Наприклад, у слові 5 звуків. Скільки у ньому складів?

Дитина виконає завдання, знаючи, скільки голосних у слові, тому повинна запитати про це.

2.2. Завдання, де запитують учні, а відповідає вчитель.

Гра «Так - ні». Учитель задумує слово, а діти відгадують його, запитуючи інформацію. Запитання сформулювати так, щоб учитель відповідав: так чи ні.

Наприклад, задумане слово зошит. Діти запитують: Це істота? З конкретним значенням? Це одяг? і т. д.

Дані завдання – пастки сприяють розвитку критичного мислення, а також впливають на гуманізацію навчання, відповідальне відношення до навчання.

Майстер-клас
для вчителів початкових класів
«Використання технологій критичного мислення на уроках в
початкових класах»

Підготувала: вчитель
початкових класів філії
Бібрського ОЗЗСО І-ІІІ ст. ім.
Уляни Кравченко с. Любешка
І-ІІ ст.

Дата проведення: 21.12.2021

Місце проведення: філія Бібрського ОЗЗСО І-ІІІ ст.. ім. Уляни Кравченко с.
Любешка І-ІІ ст..

Форма проведення: майстер - клас

Цільова група: учителі початкових класів

Тема. «Використання технологій критичного мислення на уроках в
початкових класах»

Мета: ознайомити з технологією розвитку критичного мислення як з
одним із видів новітніх технологій в світі, формувати компетенції
практичного застосування стратегій критичного мислення на уроках;

формувати в учасників необхідність самовдосконалення та
розвитку їх професійної компетентності;

сприяти підвищенню професійної компетентності педагогів, прагненню
до самоосвітньої діяльності;

презентувати власний досвід роботи та показати результативність
діяльності з теми.

Структура майстер-класу:

№	Вид роботи	Орієнтовний Час (хв.)	Ресурсне забезпечення
1	Зустріч гостей. Запрошення на ранкову зустріч. Вправа «Вітання»	2	
2.	Вправа «Очікування».	3	Малюнок дерева Ручки для письма
	Вправа «Щоденні новини»	1	
3.	Інформаційний блок «Використання технологій критичного мислення на уроках в початкових класах»	5	Слайди
4.	Практичний блок «Освітня технологія розвитку критичного мислення молодших школярів» - Метод «Ромашка Блума» - Стратегія «РАФТ» - Вправа «Сенкан» - Технологія «Круги Ейлера – Венна» - Руханка - Прийом «Гудзики Блума» - Стратегія «Доповідач-респондент»		Слайди, презентації, відеоролики, проекти Ромашка, виготовлена з паперу, текст казки В.Сухомлинського «Діти раділи, а ялинка плакала». Таблиці , текст казки І.Мацко «Різдво ялиночки» Плакат з кругами , предмети для дослідження(лупа,гілки сосни та ялини). Відеоролик Науковий текст про хвойні дерева. Текст казки «Чому ялинка вічнозелена»

	<ul style="list-style-type: none"> - Вправа «Метод прес» - Стратегія «Фішбоун» 		<p>Текст про давні традиції.</p> <p>Плакат з малюнком риб'ячого скелету.</p>
5.	<p>Підсумки майстер-класу.</p> <p>Результати вправи «Очікування».</p> <p>Метод «Вільний мікрофон».</p>	5 хв.	<p>Аркуші паперу, малюнок, скотч</p>

Хід заняття

I. Зустріч гостей.

Вчитель: Колом сонечко іде,

За собою день веде.

Станьмо разом, станьмо в колі –

Станем сонечком у школі!

Прийшов час ранкової зустрічі, займіть свої місця у колі друзів.

(Гості і вчитель встають у коло)

1. Вправа «Вітання»

Вчитель. – Добрий день, шановні колеги! Я всіх вітаю у нашій школі. Запрошую вас на ранкову зустріч. Прошу стати , утворюючи коло. Коли ми, українці, вітаємося, то зичимо здоров'я, хорошого настрою один одному. Тож, подаруємо собі життєвої енергії, щастя, радості! В народі кажуть – будь-яку роботу починай красиво, а закінчуй – блискуче. Отже і ми так спробуємо.

-Я буду говорити по черзі привітання, а ті з вас, хто може віднести себе до вказаних категорій людей, відповідатимуть : «Добрий день!».

-В кінці «Добрий день!» говоримо всі разом:

- «Добрий день, веселі!»

-«Добрий день, успішні!

-«Добрий день, здорові!»

-«Добрий день, щасливі!»

-« Добрий день, веселі, успішні, здорові, щасливі!»

-Давайте розпочнемо наш день з теплих слів,

З вами ми одна сім'я.

Ви всі тут, а також я.

Дружно за руки візьмемось,

Один одному всміхнемось.

Хай проблеми нас минають,

Щирі посмішки засяють!

Я , Ірина, (всі називають по колу своє ім'я)

Бажаю всім чудового дня.

- Розподіл учасників заняття на групи, за допомогою сніжинок.

2. Вправа «Очікування»

Мета: сприяти формуванню побажань учасників щодо участі їх у майстер-класі; формувати їх професійні прагнення; підвищення рівня інформованості щодо даної проблеми.

Учитель: Шановні колеги! – На дошці дерево очікувань. Прошу написати на сніжинках чого ви очікуєте від сьогоднішнього заняття. Прикріпіть їх на коріння дерева.

3. Вправа «Щоденні новини»

Учитель: Отже, чудовий день нам слід починати, А при цьому й пам'ятати. Сьогодні 21 грудня 2021 року.21 грудня день зимового сонцестояння. Цієї доби маємо найменше світлових годин, а ніч- найдовша. . До кінця року залишається 10 днів. У цей день українки пряли, ткали, шили та вишивали, але намагалися , аби того ніхто не бачив. Чуже око могло навести порчу. Особливо стереглися дівчата.

II. Інформаційний блок «Використання технологій критичного мислення на уроках в початкових класах»

Інформаційний блок семінару я хочу розпочати з однієї християнської

притчі «У крамниці Бога».

«Одного разу жінці приснився сон, що за прилавком крамниці стояв Господь Бог.

- Господи! Це Ти? - вигукнула вона з радістю.

- Так, це Я, - відповів Бог.

- А що у Тебе можна купити? - запитала жінка.

- У мене можна купити все, - прозвучала відповідь.

- У такому разі дай мені, будь ласка, здоров'я, щастя, любові, успіху і багато грошей.

Бог доброзичливо посміхнувся і пішов в підсобне приміщення за замовленим товаром. Через деякий час він повернувся з маленькою паперовою коробочкою.

- І це усе?! - вигукнула здивована і розчарована жінка.

- Так, це усе, - відповів Бог. - Хіба ти не знала, що в моєму магазині продається тільки насіння?»

Щоб не перетворити дитину в склад знань, комору формул та правил необхідно вчити її мислити, проростивши в ній зернини творчості, ідей з багатьох точок зору відповідно до їх змістових зв'язків, порівняння їх з іншими ідеями.

Тема заняття: «Використання технологій критичного мислення на уроках в початкових класах»

Критичне мислення – це процес обмірковування власних думок та причин виникнення певної точки зору, що передбачає послідовний ланцюжок операцій мислення.

Критичне мислення входить до загальної структури мислення в процесі пізнання і є мисленням вищого порядку, включає в себе загальне та предметне мислення, характеризується усвідомленістю, самостійністю, рефлексивністю, цілеспрямованістю, обґрунтованістю, контрольованістю та самоорганізованістю.

Структура мислення виглядає наступним чином:

- загальне мислення;
- предметне мислення (історичне, математичне тощо);
- критичне мислення.

Кожний наступний рівень включає в себе попередній:

- 1) загальне мислення — це загальний процес обробки інформації;
- 2) предметне мислення — це процес обробки інформації з певного предмету за допомогою методів наукового дослідження, збагачений предметними та методологічними знаннями;
- 3) критичне мислення — це процес контролю за перебігом загального та предметного мислення, їх вдосконалення. Кожний тип мислення має свій змістовний (знання) та операційний (процедури) блоки.

Без перебільшення можна сказати, що вміння своєчасно отримувати необхідну інформацію для ухвалення, після її обробки і аналізу, відповідного рішення - ключ до успіху в кар'єрі і житті сучасної людини. На перший план виходить завдання розвитку критичності мислення. Зараз необхідно не тільки оволодіти інформацією, але і критично її оцінити, осмислити, застосувати. Постає проблема: зустрічаючись з новою інформацією, учні повинні уміти розглядати нові ідеї вдумливо, критично, з різних точок зору, роблячи висновки щодо точності і цінності даної інформації.

Навчати дітей так, щоб у них розвивалося критичне мислення, важче, ніж просто повідомляти їм окремі факти і закономірності.

Розвиток критичного мислення – це дуже важливий аспект не лише у навчанні, а й у повсякденному житті, де герої є реальними, а їхні вчинки

конкретні. Навчити учнів мислити критично – означає правильно поставити запитання, спрямувати їх увагу в правильне рiчище навчити самостійно робити висновки та знаходити альтернативне рішення.

Нині вчителі, які займаються критичним мисленням, успішно використовують ієрархію цілей Б. Блума, який вказував на шість галузей його застосування: оволодіння знаннями, осмислення, застосування, аналіз, синтез.

На думку відомого фахівця з цієї проблеми М.Ліпмана, критичне мислення є «вміле відповідальне мислення, що дозволяє людині формулювати надійні вірогідні судження».

III. Освітня технологія розвитку критичного мислення молодших школярів».

Повідомлення теми майстер-класу

За календарем чарівна пора року зима. Я думаю, що всі вже очікуємо Нового року, Різдвяних свят. І на сьогоднішньому занятті ми поведемо мову про святочний атрибут. Який саме дізнаєтесь, коли послухаєте легенду.
(Додаток 1)

Вчитель читає легенду про ялинку.

- Отже, це ялинка.

Шановні колеги! Методичних стратегій критичного мислення дуже багато і ви з ними знайомі. На сьогоднішньому занятті я хочу показати кілька стратегій, так як моє проблемне питання стосується цієї теми. Однією із стратегій розвитку критичного мислення є метод **«Ромашка Блума»**.

Мета даної стратегії: навчити усвідомленому та цілеспрямованому формулюванню запитань різного типу.

«Ромашка» складається з шести пелюсток, кожна з яких містить певний тип запитання. Таким чином, шість пелюсток – шість запитань:

1. **Знаннєві (прості) запитання** – запитання, відповідаючи на які, потрібно назвати якісь факти, згадати і відтворити певну інформацію: “Що?”, “Коли?”, “Де?”, “Як?”
2. **Уточнюючі запитання (на розуміння).** Такі запитання зазвичай починаються зі слів: “Тобто ти кажеш, що ...?”, “Якщо я правильно зрозумів, то ...?”, “Я можу помилятися, але, по-моєму, ви сказали про ...?”. Мета цих запитань – дати учневі можливості для зворотного зв’язку щодо того, що тільки що сказано вчителем (або написано у тексті). Іноді їх ставлять з метою перевірки сприйняття учнями інформації, яка є у повідомленні.
3. **Практичні запитання.** Цей тип запитання спрямований на встановлення взаємозв’язку між теорією і практикою: “Як можна застосувати ...?”, “Що можна зробити з ...?”, “Де ви в звичайному житті можете спостерігати ...?”, “Як би ви були на місці героя оповідання?”.
4. **Інтерпретаційні (синтезуючі) запитання.** Зазвичай починаються зі слова “чому?” і спрямовані на встановлення причинно-наслідкових зв’язків. “Чому листя на деревах восени жовтіють?”. Якщо відповідь на це запитання відома, воно з інтерпретаційного “перетворюється” на знаннєве. Отже, цей тип питання спрацьовує «тоді, коли у відповіді присутній елемент самостійності».
5. **Оціночні запитання.** Ці запитання спрямовані на з’ясування критеріїв оцінки тих чи інших подій, явищ, фактів. “Чому щось добре, а що погано?”, “Чим один урок відрізняється від іншого?”, “Як ви ставитеся до вчинку головного героя?” і т.д.
6. **Творчі запитання.** Цей тип запитання найчастіше містить частку “б”, елементи умовності, припущення, прогнозу: “Що змінилося б ...”, “Що буде, якщо ...?”, “Як ви думаєте, як буде розвиватися сюжет в оповіданні після ...? На пелюстках записані ключові питання.

(На дошці заздалегідь прикріплена центральна частина «Ромашки». В учителя в руках 5 пелюсток, на яких записані ключові питання. Шоста пелюстка практичне завдання).

Вчитель. У кожній групі на столі лежить текст казки

В. Сухомлинського «Як діти раділи, а ялинка плакала» *(Додаток 2)*

Зараз кожна група обере собі пелюстки, на яких ви запишете запитання, які складете, прочитавши текст оповідання. (Вчитель пояснює ключові запитання, які записано на кожній пелюстці).

1. Прості питання: Що...? Де...?

Приклад:

- Напередодні якого свята зрубали ялинку?
- Хто бігав навколо ялинки?

2. Питання – уточнення: Хто? Як?

Приклад:

- Хто саме помітив сльози ялинки?
- Чи було весело ялинці?

3. Інтерпретаційні або пояснювальні питання: Чому?

Приклад:

- Чому ялинка сумувала?
- Чому зітхнула синьоока дівчинка?

4. Творчі питання: Як ви гадаєте?

Приклад:

- Як ви гадаєте чому лише одна дівчинка звернула увагу на сльози новорічної ялинки?

5. Запитання на оцінку судження: Чому це добре (погано)...? Яке

ваше ставлення до ...?

- Як ви думаєте, чи є зрублена ялинка свідченням того, що ці люди жорстокі?

6 Практичне завдання:

По закінченні роботи кожна група презентує свої запитання і прикріплює пелюстку до центральної частини «Ромашки»

Вчитель прикріплює шосту пелюстку з практичним завданням

Від чого застерігає нас казка?

Встанови послідовність подій

1. Сльози ялинки.
2. Радість дітей.
3. Викинута новорічна красуня.
4. Зрубана ялинка.

2. Наступна стратегія, яку ми розглянемо має назву «**РАФТ**» - це стратегія розвитку критичного мислення для написання оригінальних текстів. Основне завдання школяра в рамках цієї діяльності – висловити, описати, та розповісти основні міркування на задану тему з точки зору певного обраного персонажа, вживаючись у роль.

РАФТ – це аббревіатура, яка складається з чотирьох слів:

Р - роль. Хто ти? Від чийого імені розповідаєш?

А - аудиторія. Для кого ти розповідаєш?

Ф - формат. У якій формі ти розповідаєш? (розповідь, казка, есе, анекдот, байка, діалог...)

Т - тема. Про що ти пишеш? Яка ідея твоєї розповіді?

На уроці слід скористатися таблицею РАФТ

Роль	Аудиторія	Формат	Тема

У першому стовпчику учні мають записати всі ролі, які вони можуть обрати з певної теми, тобто відповісти на запитання:

- Хто є учасником подій і може про них розповісти?
- Хто хотів би написати про цю подію?
- Хто ще може бути зацікавленим в описі подій?
- З позиції якого персонажа я можу розповісти цю історію?

Після того як вчитель з учнями обговорили можливі ролі та склали список персонажів, потрібно з'ясувати для кого вони могли створювати текст та про що хотіла б дізнатися їхня цільова аудиторія.

- До кого звертатиметься мій персонаж?
- Хто це? Що я про це знаю?
- Чому аудиторії буде цікаво читати мій текст?
- Про що я маю написати щоб зацікавити та звернути увагу?
- Після обговорення адресатів та запису можливою аудиторією відбувається обговорення третьої позиції – у якій формі має бути подано текст (казка, вірш, діалог, лист, СМС-повідомлення, реклама...).
- Наступним кроком є визначення теми та основних змістовних ліній майбутнього тексту.

Наприклад, після читання казки «Колобок у 2 класі.

Учні складають список персонажів, які могли б висловитися стосовно описаних подій:

- Я, якщо потрапив у казку;
- Колобок, якого з'їла лисичка;
- Учитель, який розповідатиме казку.

Потім учні обирають у кого хотіли б перевтілитися.

Ролі:

- Колобок

- Заєць
- Вовк
- Ведмідь
- Лисичка
- Баба
- Дід.

Учитель пропонує подумати кому б ці персонажі могли б написати текст. Колобок може звертатися до вовка, до лисички, до діда. Ведмідь може звертатися до дітей, які читали цю казку. Важливо, щоб теми запропоновані учням для обговорення, були пов'язані не лише з літературними творами, а й з нашим реальним життям. Щоб створити текст пов'язаним із життям варто визначити реальні ролі та реальну аудиторію, для якої буде писатися текст.

Наприклад, звернення ведмедя:

«Дорогі діти! Ніколи не довіряйте незнайомцям!»

Вчитель. Розглянемо цю стратегію на прикладі казки Ірини Мацко «Різдво ялиночки». (Додаток 3).

- Прошу ознайомитися зі змістом казки і визначити тему для опрацювання.

(Даю для роботи таблицю №1)

Роль	Аудиторія	Формат	Тема
Дмитрик	Ровесники	Соціальна реклама	Оберегайте природу
Ялиночка	Люди	Відео-звернення	Оберегайте природу
Крадії	Ялиночка	Звернення-вибачення	Збереження природи

Соціальна реклама

«Друзе! Спіши робити добро! Врятуєш ялинку – збережеш планету!»

Відео-звернення

«З кожним роком Нас стає все менше. Звірятка залишаються без домівок, ліс втрачає свою красу, а людям дихати все важче.

Не знищуйте Нас! У ваших домівках ми веселимо вас два тижні, а в лісі – десятиліття. Задумайтесь!»

Звернення-вибачення

«Ялиночко, пробач нас. Ми шкодуємо, що завдали тобі болю. Рости на радість людям і лісовим мешканцям.»

За даною казкою спробуємо скласти сенкан про ялинку .

Сенкан– це вірш, що складається з п'яти рядків.

1. Перший рядок – тема (іменник).
2. Другий – опис теми (два прикметники).
3. Третій – називає дію, пов'язану з темою, складається з трьох дієслів.
4. Четвертий рядок – фраза, переважно з 4-х слів, висловлює ставлення до теми, почуття.
5. Останній рядок – одне слово – синонім до слова(теми), ніби висновок вірша.

Сенкан допомагає узагальнити інформацію, формулювати щось складне декількома словами. Як правило, на його написання багато часу не потрібно, його пишуть кілька хвилин.

- Яке головне слово?

1. Ялинка.

- Яка?

2. Стривожена, гарна.

- Що робить?

3. Боїться, тремтить, радіє.

- Висновок.

4. Прикрашена красуня на Різдво.

- Асоціація

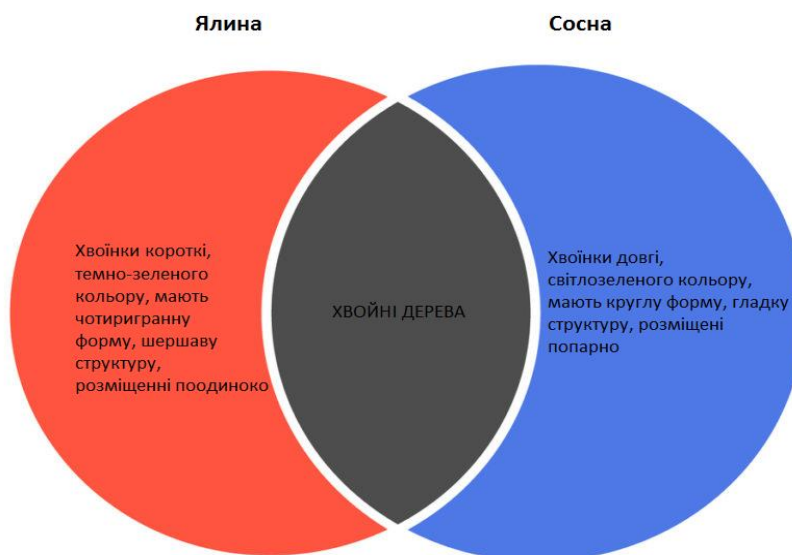
5. Свято.

З досвіду роботи ми знаємо, що для дітей важливо змінювати види діяльності під час уроку, так вони менше втомлюються і цікавіше навчаться. Ми також зараз з вами змінимо вид діяльності – будемо дослідниками.

Нам потрібно буде дослідити гілки ялини та сосни, порівняти їх.

Наступна міні-стратегія **діаграма Вена**, яка використовується для навчання учнів співставлення, порівняння, знаходження спільних рис, явищ, ознак в явищах природи, в образах літературних героїв і т.д.

(Для проведення досліду на столах для кожної групи знаходяться гілки ялини та сосни, лупа, круги Ейлера).

РУХАНКА «Зима»

Приступаємо до розгляду ще одного прийому критичного мислення «Гудзики Блума». Актуальна для використання в освітньому просторі Нової української школи. Засвоїти тему - надто звичне формулювання мети, особливо для молодших школярів. Значно цікавіше почути - застібнути кофту. Якщо вона буде повністю застібнута - ти одягнений, і готовий в дорогу. Іншими словами, здобувачі освіти будуть засвоювати тему, виконуючи завдання всіх рівнів від запам'ятовування до створення. Суть прийому в наступному: 6 рівнів когнітивної сфери таксономії Блума – 6 яскравих гудзиків. Кожному рівню відповідає свій колір гудзика.

Прочитай текст, обрати колір гудзика і ознайомитися із запитаннями. Дати відповідь. (Додаток 4).

Назви: місто споруджене модринових палях?

Поясни: ти дійсно думаєш, що хвойна деревина є міцна та довговічна?

Запропонуй: яким чином можна зберегти хвойні ліси?

Придумай: що буде, якщо на землі зникнуть усі хвойні дерева?

Поділись: що ти відчуваєш, коли йде масове знищення хвойних лісів?

Чому хвойні дерева важливі для людини?

Здобувачі освіти початкових класів люблять сюжетно-рольові ігри. Часто з ними проводжу стратегію «Доповідач-респондент». Вона полягає в

наступному.

- Прочитати текст, запам'ятати його.
- Двоє дітей виходять до дошки.
- Один переказує зміст прочитаного.
- Другий уважно слухає.
- Потім все, що було пропущено, показує за допомогою рухів, жестів, міміки.
- Перший учень намагається доповнити розповідь тим, про що ще не було сказано.
- Попрацюємо над текстом в парах. (На столах текст – легенда «Чому ялинка вічнозелена» *Додаток 5*).

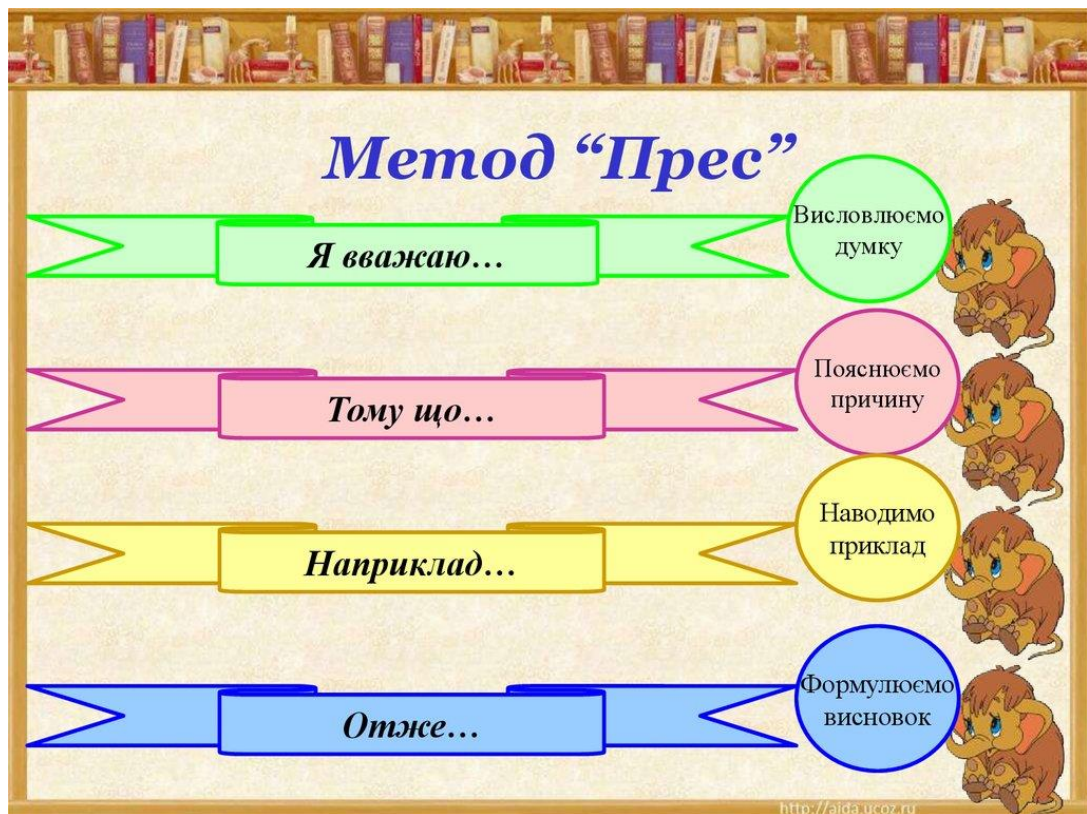
Ще одна технологія, на яку варто звернути увагу – метод «Прес»

Цей метод розвиває вміння формувати висловлювання думок з дискусійного питання у виразній і стислій формі лаконічно аргументовано, переконуючи інших. Метод складається з 4 етапів: «Я вважаю, що...», «... тому, що», «Наприклад...», «Отже...»

Правила, яких необхідно дотримуватися:

- Висловлюватись по черзі, не перебиваючи того, хто говорить.
- Критикувати думку, а не особу. яка її висловлює.
- Поважати всі висловлені думки.
- Не змінювати теми дискусії.

Отже, опрацюємо науковий текст, застосувавши даний метод. (*Додаток 6*).

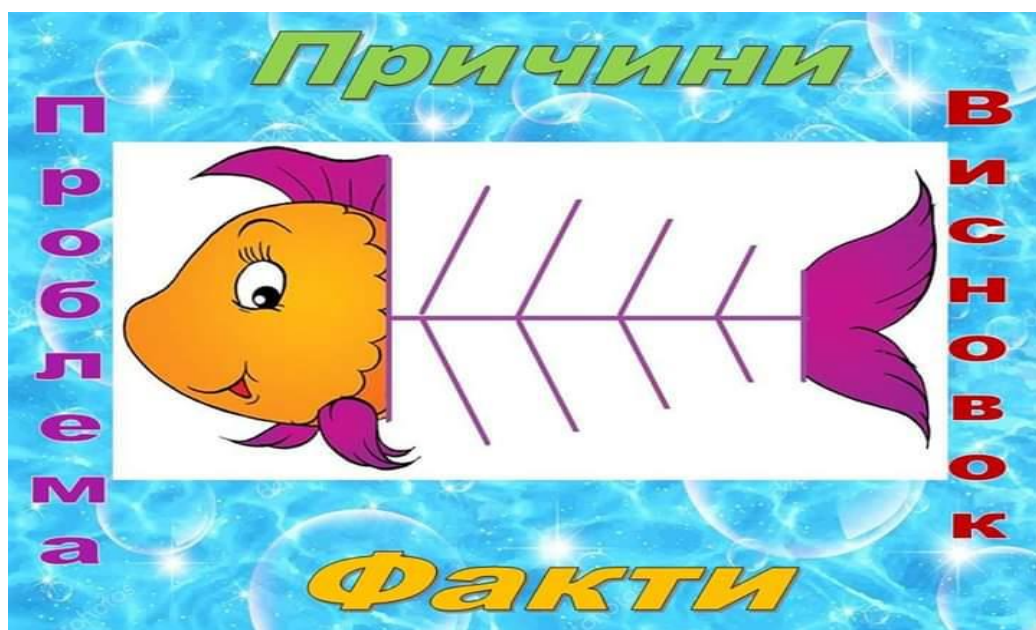
Я вважаю традиція прикрашати будинки гілками рослин, що ніколи не скидають своє вбрання, почали ще в язичницькі часи.

Тому що наші предки вважали, що в гілках живуть духи і відкривається небесна брама – в цей час загадані бажання здійснюються.

Наприклад при спалюванні поліна обов’язково кидали насіння, горіхи, яблука, монети – своєрідне жертвоприношення богам, щоб був добрий врожай.

Отже, таким чином з давніх часів до нас прийшов звичай прикрашати взимку будинки гілками або ж ялинками.

Наступна стратегія, яку ми розглянемо має назву «Риб’ячий скелет» або «Фішбоун».

Одним з ефективних і цікавих для учнів методичних прийомів, який використовую в групах, є прийом «Фішбоун». Дослівно він перекладається з англійської як «Скелет риби» і спрямований на розвиток критичного мислення учнів в наочно-змістовній формі. Суть даного методичного прийому - встановлення причинно-наслідкових взаємозв'язків між об'єктом аналізу і фактами, які на нього впливають.

Схема включає в себе чотири основні блоки, представлені у вигляді голови, кісток та хвоста риби. Кожна з них відповідає за певні нюанси: голова – тема, питання або проблема, що підлягає аналізу; верхні кістки – основні поняття теми та причини виникнення проблеми; нижні кістки – факти, що є підтвердженням певних причин чи понять, вказаних у схемі; хвіст – відповідь на поставлене питання, висновки. Найважливіші поняття треба розміщувати ближче до голови.

Мета даної стратегії: навчити учнів аналізувати прочитане або почуте. Метод потребує постійного заохочення учнів до пошуку в тексті фактів і думок, зв'язків між ними.

Коллективне складання вправи «Фішбоун».

Наше заняття сьогодні присвячене ялинці. Спробуємо визначити проблему, яка є актуальною напередодні свят по відношенні до ялинки.

Отже, головним питанням є: як відсвяткувати новорічні та різдвяні свята, не завдавши лиха живій природі.

Наступним нашим завданням є з'ясувати факти та причини виникнення проблеми та записати на нижніх кісточках скелету – факти, прояви проблеми, а на верхніх причини їх виникнення (вони повинні бути логічно зв'язані). *(Групам роздається макет скелета риби).*

Причини: чому люди рубають ялинки на свята?

Наслідки: що може статися, якщо надалі вирубуватимуть ліси?

- А тепер давайте подивимося, що ж у нас вийшло. *(Групи представляють свої макети).*

А я вам представляю свій варіант скелета.

Причини: атрибут свята, приємний запах, святковий настрій, традиції.

Наслідки: тварини без домівки, забруднення повітря, знищення лісів, повені.

Висновок: прикрашати штучні ялинки.

Шановні колеги! Ми сьогодні з вами дуже плідно попрацювали. Всі ви наполегливі, сучасні і творчі особистості. І я дуже задоволена, що мала нагоду з вами попрацювати. Я переконана, що сутність справжнього Сучасного вчителя криється в самому слові «УЧИТЕЛЬ». Бо УЧИТЕЛЬ - унікальний, успішний, універсальний, чесний, чуйний, інтелігентний, індивідуальний, тактовний, толерантний, терплячий, енергійний, люблячий дітей, свою роботу і дуже м'який, як знак м'якшення і саме слово!... І ця істина буде непідвладною часу.

Ви пам'ятаєте, що ми на початку нашого семінару писали на сніжинках свої очікування? Чи справдилися вони? Якщо так, то перемістіть їх дереві.

І на завершення в нас залишилося одне завдання.

-Зовсім скоро ми будемо святкувати Новий рік та Різдвяні свята. Напишіть будь ласка на ангеликах побажання. Прошу обмінятися ангеликами зі своїми колегами. Привітання.

Легенда розповідає:

Коли у Вифлеємі народилося Немовля Ісус, в небі запалилася нова яскрава зірка, немов вітаючи чудове свято – Різдво. На світло зірки Вифлеємської поспішили навколишні пастухи і мудреці – волхви, що жили далеко на Сході. Але не тільки вони: птахи і звірі, щебетавши і муркутавши, спрямувалися до новонародженого зі всіх кінців світу. Рослини теж принесли немовляті свої подарунки. Одні – чарівний аромат, інші – смачні соковиті плоди, треті – яскраві квіти і м'яке листя. Останньою прийшла Ялинка – адже її шлях з Півночі був ох, як далекий! Підійшла – і скромно стала в сторонці.

«Чому ти не хочеш увійти?» - здивувалися всі. «Я б хотіла, - відповідала Ялина, - але боюся, що мені нічим порадувати Немовлятко Ісуса. Що у мене є? Тільки шишки, тверді і несмачні. Та ще смола – така липка, що не віддереш. Вже краще я здалеку подивлюся на малюка, а то ще ненароком налякаю його, або вколю своїми голками»

І тоді рослини поділилися з ялиною своїми дарами. Зарум'янилися на її гілках кулі яблук, задзвеніли дзвіночки квітів, кульбаби обсипали колючі голки сріблястим м'яким пухом...

Зраділа Ялинка, осміліла, підійшла до Немовляти. Побачивши красуню, посміхнувся маленький Ісус. І зірка Вифлеємська яскраво спалахнула прямо над її верхівкою.

З тих пір, говорить легенда, Ялина круглий рік залишається зеленою, а раз на рік вона прикрашена і святкова.

Додаток 2

Василь Сухомлинський
ЯК ДІТИ РАДІЛИ, А ЯЛИНКА ПЛАКАЛА

Наближався Новий рік. Поїхали люди до лісу, зрубали струнку Ялинку. Привезли її у велику світлу кімнату. Поставили посередині, прикрасами та цукерками прибрали. Бігають діти навколо Ялинки, милуються, пісні співають. Радісно дітям. А Ялинці страшно й сумно. Бо немає ні лісу темного, ні зайчика сірого, ні неба синього, ні місяця ясного. Бо в ногах у неї не снігова ковдра, а папірці барвисті всякі.

Заплакала з туги Ялинка, та ніхто й не помітив гіркої сльози, що впала з гілки на підлогу. Одна тільки дівчинка синьоока помітила, зітхнула й тихо прошепотіла: "Ялинка плаче..."

Закінчилося новорічне свято, Поїли діти цукерки, познімали прикраси. А Ялинку викинули на подвір'я... Біля неї стояла синьоока дівчинка.

Додаток 3

Ірина Мацко
РІЗДВО ЯЛИНОЧКИ

Казка

«У лісі, лісі темному...» - наспівував Дмитрик, біжучи зимовою стежкою у лісок, що простягався неподалік його хатини. У тому лісі вовк не ходив, та й лісок був невеликим. Але саме тут Дмитрику було найзатишніше. А ще з минулої весни у хлопчика з'явилася подруга у ліску – маленька ялиночка, яку він посадив своїми руками і дуже її любив та доглядав. От і зараз він біг саме до неї – подивитися як вона зимує, привітатися, погомоніти. Ялиночка ж була чарівною.

Так-так, а ти хіба не знав? Якщо посадити деревце своїми руками і доглядати його, як рідне, воно обов'язково стане чарівним: і розмовляти буде, і від біди та негоди захистить, і заспокоїть та порадить. Спробуй...

Отож, підбіг Дмитрик до ялиночки і бачить тремтить бідолашна, аж хвоїнки дрижать.

- Ялиночко, рідна, ти чого? Невже холодно тобі? Давай я тебе у свою курточку закутаю! Вона тепла, пухова, будеш, як у перині, – почав уже знімати з себе курточку хлопчик, щоб накрити та зігріти від холоду маленьке деревце.

- Ой, Дмитрику, не холодно мені. Стільки снігу намело – стовбур та гілочки гріє, немов пухом закутана, а ще синички та горобчики часто сідають на мене – зігрівають своїм теплом. Причина в іншому...
- Та чого ж?

- От у всіх скоро Різдво, правда?

- Правда! Та це ж свято велике, хороше, веселе! Ти ще просто ніколи не стрічала його, тому боїшся? Ой, яка ж ти чудна! – засміявся хлопчик.

- Ні, Дмитрику, ти хороший хлопчик, але розповіли мені мої сусідки – старі сосни, що саме таких маленьких, як я ялиночок, перед Різдвом люди зрубують для того, щоб прикрасити своє житло. А потім і зовсім викидають на смітник, коли хвоїнки-голючки опадуть. Усім свято, а нам смерть! А ми ж також святкувати хочемо, радіти, весни дочекатися і жити, – заплакала гірко ялиночка, закриваючи стовбурець пухнастими лапами-гілками.

- Зачекай, ялиночко, не плач так жалібно, бо і я зараз заплачу, – промовив Дмитрик, не показуючи свого жалю. – Я щось придумую! Я миттю! – і побіг так швидко, що тільки сніг за ним закурився.

Минув день. Стояла ялиночка сумно і вже навіть не плакала – чекала Різдва та прислухалася чи не йдуть по неї люди, щоб зрубати та у хату віднести. Спочатку сподівалася на допомогу Дмитрика, але потім вже і його не чекала. Глянула - а навкруги така краса! Місяць освітив все навколо, вітерець затих, втомився, сніжок на гіллі, ніби срібло, лежить та ще й зірка на небі зійшла – велика та яскрава. Та раптом чує кроки: «Все, оце вже по мене йдуть!»

- подумала.

З-за найближчого дуба з'явилась голова в хутряній шапці. За нею ще одна. Троє чоловіків вийшли на галявину і підійшли до ялиночки.

- Гарненька, правда? – прогугнявив найвищий.

- Гарна-гарна. Швидше рубасмо і гайда звідси поки нас не впіймали! – зашипів на нього інший.

«Оце вже справді мені смерть!» - подумала ялиночка. Здоровань витягнув сокиру, підійшов.

«Ой!... » - закрила лапами-гіллям очі красуня відчувши вже сталєне лезо на своєму стовбурі.

Та раптом чоловік відскочив як ужалений від деревця, аж пилку впустив.

- Що це?! – закричав. – Хто посмів мене засліпити? – накинувся на своїх товаришів.

- Ой! – закричав другий. – А ти чого шишками в очі шпурляєш? – От я тобі!

- Та що це таке? – третій гукнув. – Дерево ніби на місці, а гілля за одяг саме зачіпає. – Чи це ти мене тягнеш? Ану я тобі! – обернувся до здорованя який стояв біля ялиночки немов осліплений.

Всі троє почали лаятися та шарпатись один з іншим. Аж тут знову почулися кроки, галас.

На галявину вибігло кілька людей, попереду їх Дмитрик. Злодії позадкували за дерева і зникли, ніби їх не було.

А з-за дерев вийшов олень, білочка прискакала, зайченята маленькі та вся лісова звірина. Ялиночка зраділа.

- Дмитрику, це ти? Ой, як же мені страшно було! Зрубати мене хотіли але звірята і зоря з неба не дозволили цього зробити! – затремтіла.

- Це правда, звірята?

- Так, ми не дали зрубати ялиночки, - виступив вперед олень. - Я зачіпав злодіїв за одяг, білочка шишками шпурляла, а Зоря Різдвяна так засліпила найбільшого, що він ще довго нічого не бачитиме.

- От нахаби! Я ніби відчував, що з тобою лихо може трапитися – так сюди мчав! Не бійся! Різдво на землю прийшло і нічого злого більше не буде. А зірка, що на небі запалала – це Різдвяна Зоря! А це мої друзі, ми прийшли до тебе Різдво зустрічати. Разом посвяткуємо.

- Справді? Ой, як цікаво! Дякую тобі, Дмитрику! А що це у вас? – показала на велику коробку, що несли друзі.

- А це святкові шати для тебе. Дозволиш тебе у них одягнути? Будеш красунею!

- Звичайно, одягайте! – зраділа. – А як же ваше свято? Хіба ви ялиночку не хочете в себе вдома ставити? Зрубувати не будете?

- Вдома ми не справжню ялинку поставили, вона і стоїть довше, і голочки не обсипає, і живих деревцят рубати не потрібно. А святкувати прийшли до тебе. Хіба Різдво приходить до тих, хто ошатнішу, живу ялинку поставить, чи наїдків більше наготує, чи себе прикрасить? Різдво у душу кожного має прийти, а святкувати й тут можна. Головне, що воно для усіх, і для тебе, Ялиночко!

«Нова радість стала, яка не бувала...»- закружляли навколо деревця.

- Тепер і у мене справжнє Різдво, з друзями та колядками. – раділа Ялиночка.

А тут і вся лісова звірина позбігалась, пташки позліталися. Усі з гостинцями, подарунками. Це було найкраще Різдво для друзів і для маленької Ялиночки.

Додаток 4

Ялинку та інші хвойні дерева називають вічнозеленими, бо навіть взимку вони зелені та пишні.

Сама хвоя містить багато вітаміну С. Відомо, що колись, аби врятувати людей від страшної хвороби цинги, а також для підтримання життєвої сили, їм давали жувати хвоєю. Сьогодні ж широко використовують не тільки хвоєю, а й живицю – рідину, що витікає зі смоляних ходів деревини і з неї виготовляють лікувальні олії і камфору. Цю ароматичну речовину використовують у медицині, косметології та парфумерії. Із живиці виробляють також скипидар – розчинник, яким користуються художники під час роботи з олійними фарбами.

Цінною також є хвоя деревина, вона міцна та довговічна. Із неї виготовляють чудові меблі та елементи музичних інструментів. До речі, прекрасне італійське місто Венеція, що в буквальному значенні слова «плаває» на воді, споруджене на модринових палях, яким уже по 400-500 років.

Казка

Чому ялинка вічнозелена

Це сталося тоді, коли всі дерева, і ялинка також, восени, перед морозами та хуртовинами, скидали своє вбрання: хто - зелене, хто — золоте, а хто - багряне.

Якось до осіннього лісу завітав Дідусь Мороз. Йому хотілося упевнитися, чи всі мешканці лісу до зими приготувалися. Ходить старенький, задоволено усміхається, бо й Білочка грушок та грибочків насушила, Бурундучки горіхами запаслись. Миші зернят та корінців у нірки натягали, дерева листя поскидали і вкрили землю теплим барвистим килимом. Відпочивай до весни! Отож, порядок у лісі, і час вже й сніжком сипнути. Дмунув Дідусь Мороз, і полетіли, затанцювали сніжинки над лісом.

На узліссі Дід Мороз підійшов до святково прикрашеної ялинки. А на її вітах чого тільки немає: і червонобокi яблука, і горішки, і груші-кислички, і жолуді та шишки, і вогниками горять червоні кетяги калини та горобини. А морквинок скільки!

- Ну що, красуне, стомилася? - запитав дідусь.

- Стомилася, — відповіла Ялинка. — Он скільки понавiшували. Та й одна я зелена стою. Усі мої подружки вже заснули до весни.

- Потерпи, люба, - втішає її Дідусь Мороз. - Адже тобі одній випала така честь. А одразу після свята і ти скинеш свої голочки.

Сказав і побіг собі, бо Новий рік незабаром, а справ у старенького ще ой як багато!

Час біжить. І свято все ближче, ближче. А яке ж то свято без пригод? Отож послухайте, що трапилось у тому темному пралісі в ту новорічну ніч.

...Зайчик Довговушко звечора довго не лягав спати. Боявся, що вчасно не прокинеться й свято почнуть без нього. А йому так кортіло першим прибігти до святкової Ялинки.

Тому й не дочекався умовного сигналу Старого Дятла, вискочив з хатки і подався навпрошки. Ось і розлогий дуб, а поруч повинна бути Ялинка. Але де ж вона? Замість неї пеньок... Хтось вкрав... Кинувся Довговушко до Лисички, до Ведмедя, до Вовка. Розбуркав їх, і разом побігли на галявину.

Ото переполох зчинився! Сорока тріщить, Дятел вистукує:

- Увага! Увага! Святкову Ялинку викрадено! Всі на пошуки!

Аж ось і Дідусь Мороз. Вислухав звірят, заспокоює:

- Знайдеться наша Ялинка. А ось, дивіться, нам звістка!

І всі побачили на снігу, навколо пенька, маленькі заячі сліди, а поруч і гілочки розсипані, немов уперед біжать, дорогу вказують.

Побіг Зайчисько по тих слідах і невдовзі привів звірят до хатки малого зайчика Білохвостика. Зазирнули у віконце, бачать: спить зайча в ліжечку, а серед хатки стоїть... дерево і на голих гілочках висять їхні прикраси та подарунки.

- Ось і наша Ялинка, - каже Дідусь Мороз. - Тільки я не розумію, що це наша красуня вигадала, адже голочки свої вона завжди скидала після свята.

Зайшли до хатки, розбудили Білохвостика. Ох і зрадів же малий!

- А я оце хотів бігти та запрошувати вас до себе на свято, — сказав він і здивовано вигукнув: - Ой, дідусю, що це з моєю Ялинкою сталося, вона ж була така гарна, зелена...

- Була б погана, - вишкірився Вовк, - ти б її у нас не поцупив!

- То, виходить, я зрубав вашу Ялинку?! - зніяковіло проказав Зайчик. - Пробачте, але ж я гадав, що вона такою прикрашеною й виросла.

Ох, і сміялися ж звірята: ну, Білохвостик, таке вигадав!

Дідусь Мороз усміхнувся і каже:

- Друзі! Вибачимо Білохвостикові, бо він ще занадто малий, і це перша в його житті зима, і перша ялинка. А ти, Білохвостик, відтепер мусиш знати, що рубати Ялинки ні в якому разі не можна. За великим і мудрим законом лісу, під час новорічних свят звірі забувають усі суперечки, прикрашають

найкращу Ялинку і гуртом зустрічають Новий рік. Ось так.

- А як же тепер... свята не буде? - пробурмотів зайчик.

- Ну що ти, сіренький! - заспокоїв його дідусь. - Свято обов'язково відбудеться.

І Дідусь Мороз нарешті зрозумів, як важко і сумно звірам без Ялинки, і вирішив повернути Ялинці її голочки, щоб вона завше була такою ж зеленою та привабливою і в люті морози та хуртовини дарувала притулок пташкам та звірятам. Він підняв догори руки, змахнув своєю чарівною паличкою і проказав такі чарівні слова:

Ялинко-деревинко,

Мною бережена,

За моїм велінням

Будь вічнозелена!

І — о диво! - всі голочки вмиль опинилися на своїх місцях. Звірята зраділи й по черзі понесли Ялинку до лісу. І ось вже стоїть пишнозелена на своєму пеньочку, немов ніколи й не покидала рідної галявини. А щасливі звірята затанцювали навколо своєї Ялинки.

Відтоді ялинка стала вічнозеленою і ніколи не скидає свого чарівного вбрання.

Додаток 6

Прикрашати будинки гілками рослин, що ніколи не скидають своє "вбрання", почали ще до поширення християнства. Звичай веде свій початок від язичницького культу шанування рослин. Наші предки вважали, що в гілках живуть духи, і, прикрашаючи вічнозелене дерево, намагалися їх задобрити. Для давніх людей гілки хвої символізували вічне життя, адже сонце особливо прихильне саме до вічнозелених рослин.

Традиція прикрашати ялинку саме напередодні зимових свят також має своє пояснення. За старих часів люди вірили, що саме в дні зимового сонцестояння відкривається небесна брама, і в цей містичний час загадані бажання неодмінно здійснюються. Крім того, в цей період існував звичай спалювання поліна. Перед урочистим спаленням старого дерева його прикрашали зеленню. А яка може бути зелень узимку? Звичайно, хвоя. При цьому в палаюче поліно обов'язково кидали насіння, горіхи, яблука, а іноді і монети – своєрідне жертвопринесення з проханням до Богів і Неба обдарувати в році, що настає, добрим урожаєм. Пізніше мрії про багатий урожай втілилися в традиції наряджати ялинку фруктами, пряниками, ягодами, горіхами.

Висновок

Розвиток критичного мислення — це не стільки освітнє завдання, скільки суспільна необхідність. Згідно з дослідженням Світового банку, за рівнем критичного мислення та здатності розв'язувати проблеми реального життя, які не мають простих й очевидних рішень, наша країна перебуває наприкінці світового списку. Якщо ж ми не бажаємо залишатися там надовго, нам просто необхідно використовувати методи критичного мислення під час викладання уроків у початкових класах.

Навчитися критично мислити не просто. Це не є таким завданням, що виконується на певному етапі і далі забувається. Не існує чіткого переліку кроків, зробивши які, можна навчитись критичного мислення. Але важливою педагогічною умовою формування критичного мислення здобувачів освіти є створення зацікавленості і доброзичливої співпраці на уроці, активне залучення до парної і групової роботи. Вже починаючи з дитячих років дитину треба привчати формулювати свої думки, оціночні судження, переконання, незалежно від інших. Тобто, мислення може бути критичним тільки тоді, коли воно має індивідуальний характер.

Отже, використовуючи на уроках стратегії розвитку критичного мислення, ми спонукаємо здобувачів освіти до дії. Психолог Б. М. Теплов вважає, що і теоретичне, і практичне мислення пов'язане з практикою. А саме предмети, які вивчаються у початковій школі дають дитині практичні навички, які вона може застосувати в житті.

Мені приємно бачити в очах своїх вихованців відблиск несподіваної думки і радість пізнання, здивування від власної імпровізації та творчості. Кожний урок для мене – це надія на маленьке відкриття.

Список використаної літератури

1. Критичне мислення. Початкова школа [] / Інна Большакова ; [ред. рада: М. Мосієнко, Д. Долгова]. - К. : Перше вересня, 2016. - 143, [1] с. : табл., рис., сх. - (Бібліотека "Шкільного світу")
2. Вукіна Н. В., Дементієвська Н. П. Критичне мислення: як цього навчати. – Х. : Основа, 2007. – 110 с.
3. Іванова О. Навчаємо критичного мислення // Відкритий урок. – 2007. - № 2. – С. 8-16.
4. Кроуфорд А., Саул В., Метью С., Макінстер Д. Технології розвитку критичного мислення учнів. – К. : Плеяди, 2006. – 217 с.
5. Кроуфорд А. Технології розвитку критичного мислення учнів /А.Кроуфорд, В. Саул, С. Метьюз, Д. Макінстер; [наук. ред., передм. О. І. Пометун]. – К. : Плеяда, 2006. – 220 с.
6. Макаренко В. М., Туманцова О. О. Як опанувати технологію формування критичного мислення. – Х. : Основа, 2008. – 92 с.
7. Пометун О. Сучасний урок : інтерактивні технології. – К. : А. С. К., 2005.
8. Пометун О. І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи: навч.- метод. Посіб./ О. І. Пометун – к.: Видавничий дім « Освіта», 2020 – 192с.
8. Пометун О.І., Пироженко Л. В. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посіб. /За ред. О. І. Пометун. – К.І.А.С.К., 2003. – 192 с.
9. Ярош Г.О., Седова Н.М. Сучасний урок у початковій школі. 33 уроки з використанням технології розвитку критичного мислення. – Х.: Основа, 2005. – 240 с.